

Η Ουάσιγκτον σταμάτησε το «κούρεμα»

Αν οι ΗΠΑ είχαν στηρίξει την αναδιάρθρωση τον Μάιο του 2010, θα είχε γίνει, λέει στην «Κ» ο Ασόκα Μόντι

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Συνέντευξη στον ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ

«Ο θεμελιώδης λόγος που η ελληνική κρίση υπήρξε τόσο παρατεταμένη ήταν η πολύ κακή διαχείρισή της, με τον ακραίο βαθμό λιτότητας που επιβλήθηκε». Αυτή είναι η ετυμολογία του Ασόκα Μόντι, επισκέπτη καθηγητή Διεθνούς Οικονομικής Πολιτικής στο Princeton, πρώην υποδιευθυντή του ευρωπαϊκού τμήματος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και ενός από τους πιο ευγλωττους επικριτές των πολιτικών της τρόικας, στην Ελλάδα και αλλού. Ο Μόντι, που έχει εκφράσει τις θέσεις αυτές στο νέο του βιβλίο, «Euro Tragedy: A Drama in Nine Acts» (Oxford University Press), μίλησε στην «Κ» για τα λάθη που επέδειξαν την ελληνική κρίση, τους υπαίτιους και τις ευθύνες που δεν αποδόθηκαν.

Η πηγή των δεινών, για πολλούς, ήταν η απόφαση το πρώτο πρόγραμμα διάσωσης να μη συνδυαστεί με «κούρεμα» του χρέους. Υπήρχαν, μάλιστα, τότε ισχυρές φωνές εντός του ΔΝΤ που αναδεικνυαν το θέμα αυτό. Τι πιστεύει ότι έπρεπε να έχει κάνει το Ταμείο τον Μάιο του 2010;

«Έπρεπε να είχε επιμείνει, να έχει κάνει την αναδιάρθρωση όρο συμμετοχής του. Η έκθεση του προσωπικού του Ταμείου το είχε θέσει κάπως χαριτωμένα, ότι το χρέος “είναι βιώσιμο αλλά όχι με υψηλό βαθμό βεβαιότητας”. Αυτό σημαίνει ότι ήταν βιώσιμο μόνο υπό ένα σενάριο που ήταν μάλλον απίθανο να επαληθευτεί. Σύμφωνα με ορισμένες δημοσιογραφικές αναφορές, μάλιστα, ο ίδιος ο Ντομινίκ Στρος-Καν ήταν υπέρ της αναδιάρθρωσης. Ο λόγος που δεν συνέβη ήταν η ιδεολογική αντίθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας – σε αυτήν την περίπτωση υποστηρίζουμε από το υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ. Ο Στρος-Καν δεν ήθελε να συγκρουστεί ούτε με τους Ευρωπαίους ούτε με τους Αμερικανούς. Η στάση του αμερικανικού υπουργείου Οικονομικών ήταν κρίσιμη – αν η εκπροσώπος των ΗΠΑ στο Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ είχε ταχθεί υπέρ της αναδιάρθρωσης, θα είχε συμβεί. Αντ’ αυτού, συντάχθηκε πλήρως με την ευρωπαϊκή οπτική – ο υπουργός Οικονομικών, ο Τιμ Γκάντινερ, πίστευε ότι δεν πρέπει ποτέ να γίνονται αναδιρθρώσεις

“
Ο τραγικός ρόλος του ΔΝΤ και του Στρος Καν ο οποίος ήταν υπέρ της αναδιάρθρωσης αλλά δεν ήθελε να συγκρουστεί ούτε με τους Ευρωπαίους ούτε με τους Αμερικανούς.

Το βασικό αίτημα του ΣΥΡΙΖΑ ήταν να συνδεθεί η αποπληρωμή του χρέους με τη μεγέθυνση του ΑΕΠ. Η άλλη πλευρά, αντί να διαπραγματευθεί, υιοθέτησε τη λογική των τελεσιγράφων.

χρέους εν μέσω κρίσης. Έτσι, η συνενδρίαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου στις 9 Μαΐου κατέληξε να είναι απλά μία τυπική διαδικασία. Η συνενδρίαση μάλιστα έκλεισε με τον Τζον Λίποκι, τον πρώτο αναπληρωτή γενικό διευθυντή του Ταμείου –διορισθέντα από το αμερικανικό υπουργείο Οικονομικών– να εκφράζει τη δυσφορία “με όλη αυτήν την κουβέντα περί αναδιάρθρωσης κρεών”».

Η ιδιαιτερότητα
Γιατί η Ελλάδα παρέμεινε στα μνημόνια για τόσο πολύ συγκριτικά με τις υπόλοιπες υπερκρεωμένες χώρες της Ευρωζώνης; Η Ιρλανδία, σημειώνει ο Μόντι, είχε ένα οικονομικό μοντέλο που της επέτρεψε να αποφύγει σε σημαντικό βαθμό τις υφεσιακές συνέπειες της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής της Ευρωζώνης. Για την Πορτογαλία, που έχει σημαντικές ομοιότητες με την Ελλάδα, παραδέχεται ότι δεν έχει τις βαθύτερες δυνατές γνώσεις. Εκφράζει, ωστόσο,

«Η Ελλάδα έχει εισέλθει σε μία παγίδα χαμηλής ανάπτυξης, με αποτέλεσμα η οικονομική επίδοση της χώρας να χειροτερεύσει ακόμα περισσότερο», λέει ο Ασόκα Μόντι, επισκέπτης καθηγητής Διεθνούς Οικονομικής Πολιτικής στο Princeton και πρώην υποδιευθυντής του ευρωπαϊκού τμήματος του ΔΝΤ.

την αίσθησή του ότι τα κατάφερε καλύτερα από τη χώρα μας «για δύο λόγους: γιατί το πολιτικό και οικονομικό της σύστημα ήταν πολύ λιγότερο διεφθαρμένο από το ελληνικό· και επειδή η πορτογαλική φούσκα προ του 2008 ήταν πολύ μικρότερη από την ελληνική».

Πώς σχολιάζει το επιχείρημα ότι το πρόβλημα στην Ελλάδα (σε σύγκριση με τις άλλες μνημονιακές χώρες) ήταν ότι δεν υπήρχε «ιδιοκτησία» (ownership) των μεταρρυθμίσεων; «Τα προγράμματα του ΔΝΤ όντως πετυχαίνουν μόνο όταν υπάρχει “ιδιοκτησία”. Το ερώτημα είναι τι ζητήθηκε από τους Έλληνες να “οικειοποιηθούν”. Η αριθμητική λιτότητα ήταν αδυσώπητη, βάνασον. Και η επίδρασή της στο ΑΕΠ είχε προβλεφθεί με ακρίβεια, σε ανάλυση του Μπλανσάρ [επιμεφαλής οικονομολόγου τότε του ΔΝΤ], όπως αποκάλυψε ο Πολ Μπλουνστάιν στο βιβλίο του “Laid Low”. Ο,τι και να έκαναν οι Έλληνες, με τέτοια επίπεδα λιτότητας δεν θα γλιτώναν την κατάρρευση

του ΑΕΠ. Και μετά τα πράγματα έγιναν ακόμα χειρότερα, γιατί η ύφεση οδήγησε σε μη επίτευξη δημοσιονομικών στόχων, που έφεραν νέα μέτρα! Το ΔΝΤ τότε δημοσίευσε μελέτες που έδειχναν πόσο κακή ιδέα είναι η επιβολή νέων μέτρων λιτότητας σε συνθήκες ύφεσης, πόσο επιδεινώνει τον δείκτη χρέους προς ΑΕΠ. Κι όμως, το ΔΝΤ συνέχισε να το κάνει στην Ελλάδα, αγνοώντας όλες τις εσωτερικές του μελέτες!»

Ο Μόντι μάλιστα πιστεύει ότι η δημοσιονομική ασφυξία, μέσω του φαινομένου της υστέρησης (hysteresis) έπληξε μακροπρόθεσμα το παραγωγικό δυναμικό της χώρας, ενώ υπονομεύσε και τις προοπτικές των μεταρρυθμίσεων. «Αναμφίβολα, όταν μία οικονομία βρίσκεται σε ελεύθερη πτώση, γίνεται πολύ δύσκολο να δημιουργηθούν οι πολιτικές συνθήκες για την υλοποίηση σύνθετων, μακροπρόθεσμων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων», σημειώνει. Επιπλέον, εκφράζει σκεπτικισμό για μέρος

Δημοκρατία και δάνεια

«Η οικονομική αποτυχία στην Ελλάδα ήταν τεραστίων διαστάσεων. Αλλά πάνω από όλα, ήταν μία ιστορική αποτυχία της δημοκρατίας», καταλήγει ο Μόντι. Είναι όμως έτσι; Ανεξαρτήτως της οικονομικής κριτικής για τα προγράμματα, δεν είχαν οι εταίροι της Ελλάδας –οι δημοκρατίες της Ευρωζώνης– το δικαίωμα να θέσουν όρους για τη στήριξη που θα της παρείχαν; Πώς προκύπτει η μομφή για αντιδημοκρατική εκτροπή; «Υπήρξε αποτυχία της δημοκρατίας στον βαθμό που δεν υπήρξε λογοδοσία», απαντά. «Και υπήρξε αποτυχία σε σχέση με τη συμμετοχή του ΔΝΤ. Το ΔΝΤ καλείται να επέμβει σε χώρες ως ένας ουδέτερος τεχνολογικός σύμβουλος, που θα εφαρμόσει πολιτικές βασισμένες στην τελευταία λέξη της οικονομικής επιστήμης. Η εξουσία κατάρτισης της οικονομικής πολιτικής παραχωρείται στο Ταμείο υπό αυτούς τους όρους. Στην περίπτωση της Ελλάδας, το Ταμείο υπέκυψε στα συμφέροντα των βασικών του μετόχων και δεν ήταν αμερόληπτο».

του μεταρρυθμιστικού προγράμματος. «Αρκετά μέτρα αφορούσαν την αποδυνάμωση της εργασίας», λέει. «Κι εδώ, υπήρχαν πολλές μελέτες του ΔΝΤ που έλεγαν ότι είναι πολύ κακή ιδέα να μειώνεις τους μισθούς σε περίοδο ύφεσης. Αγνωσθήκαν όμως και αυτές».

Το 2015

Η συζήτηση φτάνει στο 2015. Πώς θεωρεί ότι έπρεπε να χειριστούν διαφορετικά οι πιστωτές τον ΣΥΡΙΖΑ; «Κοιτάξτε, πριν καν εκλεγεί ο ΣΥΡΙΖΑ, ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε δήλωνε ότι οι εκλογές δεν έχουν σημασία. Στις 31.1.2015, έξι μέρες μετά τις εκλογές, ο Ερικ Λικάνεν, κεντρικός τραπεζίτης της Φινλανδίας, λέει ότι αν η νέα κυβέρνηση δεν υιοθετήσει το πρόγραμμα, η ΕΚΤ θα διακόψει την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες. Τέσσερις μέρες αργότερα, η ΕΚΤ αποσύρει το waiver [που επέτρεπε στις τράπεζες να δανειζονται φθηνά απευθείας από την ίδια, με ενέχυρο ελληνικά ομόλογα]. Και τον Ιούνιο,

οι Ευρωπαίοι κλείνουν τις τράπεζες. Ποιο ήταν το βασικό αίτημα του ΣΥΡΙΖΑ; Να συνδεθεί η αποπληρωμή του χρέους με τη μεγέθυνση του ΑΕΠ και έτσι να περιοριστεί η επιβαλλόμενη λιτότητα. Οποιοδήποτε καλό οικονομολόγο και να ρωτήσω, θα σας πει ότι πρόκειται για μία πολύ λογική θέση εκκίνησης για τη διαπραγμάτευση – σας θυμίζω ότι η Ελλάδα είχε δεσμευθεί τότε να πετύχει πρωτογενές πλεόνασμα 4,5% του ΑΕΠ. Και αντί η άλλη πλευρά να διαπραγματευθεί, αντί να δώσει στη νέα κυβέρνηση κάποιο χώρο για να αναπνεύσει, υιοθέτησε τη λογική των τελεσιγράφων, του “take it or leave it”».

Ο ΣΥΡΙΖΑ, όμως, δεν μιλούσε μόνο για άμβλυση της λιτότητας· απέρριπτε σχεδόν το σύνολο των μεταρρυθμίσεων των προηγούμενων προγραμμάτων, ενώ είχε ταχθεί υπέρ της διαγραφής του μεγαλύτερου μέρους του χρέους. Δεν ευθύνεται και η ελληνική κυβέρνηση για το αδιέξοδο στις διαπραγματεύσεις; Δεν ήταν οι θέσεις της εκτός πραγματικότητας, και τέτοιες που ήταν επόμενο να προκαλέσουν τη βίαιη αντίδραση των Ευρωπαίων; «Δεν θέλω να υπερασπιστώ το ΣΥΡΙΖΑ. Αλλά υπήρχε το βασικό αίτημα, που αφορούσε τον περιορισμό της λιτότητας. Έπρεπε να είχε γίνει μία προσπάθεια, καλή τη πίστη, να εξηγηθεί στην ελληνική πλευρά ότι δεν μπορούσαν να απορρίψουν το ευρύτερο πρόγραμμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, αλλά ότι είχαν δικίο στο βασικό τους αίτημα και ότι θα γινόταν δεκτό».

Ο Μόντι επιπλέον πιστεύει ότι η αποχώρηση της Ελλάδας δεν ήταν ποτέ στο τραπέζι, «γιατί η Αγκελα Μέρκελ είχε αποφασίσει ότι δεν ήθελε να διασπαστεί η Ευρωζώνη επί των ημερών της».

Η επόμενη μέρα

Δεν αποτελεί έκπληξη ότι ο ινδικός καταγωγής οικονομολόγος δεν είναι ιδιαίτερα αισιόδοξος για τις οικονομικές προοπτικές της χώρας μετά το τέλος των μνημονίων. «Κοιτάξτε, πριν καν εκλεγεί ο ΣΥΡΙΖΑ, ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε δήλωνε ότι οι εκλογές δεν έχουν σημασία. Στις 31.1.2015, έξι μέρες μετά τις εκλογές, ο Ερικ Λικάνεν, κεντρικός τραπεζίτης της Φινλανδίας, λέει ότι αν η νέα κυβέρνηση δεν υιοθετήσει το πρόγραμμα, η ΕΚΤ θα διακόψει την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες. Τέσσερις μέρες αργότερα, η ΕΚΤ αποσύρει το waiver [που επέτρεπε στις τράπεζες να δανειζονται φθηνά απευθείας από την ίδια, με ενέχυρο ελληνικά ομόλογα]. Και τον Ιούνιο,

«Δικαιωμένοι» δηλώνουν οι πρωταγωνιστές του δράματος

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Ήταν μία εβδομάδα για (τα) πανηγύρια. Μεταξύ Ομπάμα, Καβάφη και Σεφέρη, με εκατέρωθεν βολές για δικαστική ρητορική και αλληλοσυγκρουόμενα αφηγήματα, η περίοδος των μνημονίων έφτασε τυπικά στο τέλος της. Το γνωστό ρητό λέει ότι η νίκη έχει 100 πατέρες, ενώ η ήττα είναι ορφανή. Κι όμως, στην περίπτωση της Ελλάδας, η πορεία της οποίας τα τελευταία οκτώ χρόνια μόνο επιτυχής δεν μπορεί να χαρακτηριστεί, πολλοί από τους πρωταγωνιστές του δράματος ένιωσαν την ανάγκη να συμμετάσχουν στα «επινίκια».

Ο Κλάους Ρέγκλινγκ, επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, μιλώντας στο Reuters, δήλωσε την πρόθεσή του να γιορτάσει το τέλος των μνημονίων με ένα «γερό ποτήρι ούζο». Ο Πιερ Μοσκοβισί, ακόμα ενθουσιώδης, μίλησε για μία «μεγάλη έως ιστορική μέρα» για την Ελλάδα.

Ο Αλέξης Τσίπρας, στο διάγγελμα του από την Ιθάκη, μας ενημέρωσε ότι «τα μνημόνια της λιτότητας, της ύφεσης και της κοινωνικής ερήμωσης, επιτέλους, τελειώσαν», ότι «η χώρα μας ανακάμει από την

απώλεια αυτής της τύχης και το μέλλον της», χωρίς εξωτερικούς καταναγκασμούς και εκβιασμούς και «χωρίς άλλες θυσιές του λαού μας». Μίλησε για νέους καπετάνιους, για

Ελληνες και Ξένοι που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην επιδείνωση του προβλήματος επιμένουν ο καθένας στο αφήγημά του.

τον λαό που «βγήκε από το αμπαρί» (άραγε είχαμε δικτατορία πριν από το 2015;) και για τη λύτρωση της εξόδου, παρά τη λιποψυχία κάποιων μελών του πληρώματος.

Ο κυβερνητικός εταίρος Πάνος Καμμένος τόνισε ότι «οι ΑΝΕΛ αντέξαμε γιατί είχαμε ένα κοινό όραμα: Να βγει η Ελλάδα από την εποχή των μνημονίων, να απαλλαγεί ο τόπος από τους νταβατζήδες της μεταπολίτευσης, να πληρώσουν εκείνοι που οδήγησαν τον ελληνικό λαό στην εποχή των μνημονίων». Ο κ. Καμμένος δήλωσε δικαιωμένος από την ως τώρα συνεργασία του

Από αριστερά: Ο Κλάους Ρέγκλινγκ που δήλωσε ότι θα γιορτάσει το τέλος των μνημονίων με ένα «γερό ποτήρι ούζο», ο Πιερ Μοσκοβισί που χαρακτήρισε τη μέρα «ιστορική» και ο Γιάννης Βαρουφάκης που επιμένει ότι δεν φέρει ευθύνες,

και της Ευρώπης». Αλλά και η Νέα Δημοκρατία βίωσε τη δική της δικαίωση. Σε ανακοίνωσή της τη Δευτέρα αναφερόταν στην «υποτιθέμενη έξοδο από τα μνημόνια», ενώ θυμίζει ότι ήταν η καταστροφική πολιτική του πρώτου εξαμήνου του 2015 που οδήγησε στην ανάγκη υπογραφής του τρίτου μνημονίου.

Επώδυνα ερωτήματα

Με όλους αυτούς τους πρωταγωνιστές της κρίσης να επιβεβαιώνονται από τις εξελίξεις, προκύπτει αναπόδραστα το ερώτημα: Πώς πήγαν τα πράγματα τόσο στραβά;

και της Ευρώπης». Αλλά και η Νέα Δημοκρατία βίωσε τη δική της δικαίωση. Σε ανακοίνωσή της τη Δευτέρα αναφερόταν στην «υποτιθέμενη έξοδο από τα μνημόνια», ενώ θυμίζει ότι ήταν η καταστροφική πολιτική του πρώτου εξαμήνου του 2015 που οδήγησε στην ανάγκη υπογραφής του τρίτου μνημονίου.

Πώς κατέληξε η χώρα να χάνει το 1/4 του ΑΕΠ της και εκατοντάδες χιλιάδες από τους πιο ταλαντούχους νέους; Πώς παρέμεινε η ανεργία για επτά χρόνια πάνω από 20%, και τώρα μειώνεται κυρίως λόγω της ραγδαίας αύξησης των ελαστικών μορφών απασχόλησης; Γιατί παραμένουμε, ακόμα και μετά τη χειρότερη ύφεση που έχει βιώσει ποτέ ανεπτυγμένη χώρα εν καιρώ ειρήνης, ουραγοί στην ανάπτυξη εντός Ευρωζώνης;

Και πιο συγκεκριμένα: οι κ. Ρέγκλινγκ και Μοσκοβισί δεν νιώθουν την ανάγκη να ζητήσουν συγγνώ-

μη για τη συντριπτική λιτότητα που επιβλήθηκε στην Ελλάδα, η οποία έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην επιδείνωση και στην παράταση της κρίσης;

Ο κ. Τσίπρας και Καμμένος δεν αισθάνονται ότι οφείλουν μία εξήγηση για τον απόλυτο εκτροχιασμό της οικονομίας που προκάλεσαν για να καταλάβουν την εξουσία, για τους πειραματισμούς τους που έφεραν τη χώρα ένα βήμα από το Grexit, και για το γεγονός ότι τελικά παρέμειναν στην εξουσία εφαρμόζοντας ακριβώς την ίδια πολιτική με αυτήν που σπλιτεύουν τόσο αμετροεπώς πριν από το 2015;

Ο κ. Βαρουφάκης θεωρεί ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το χάος στο οποίο οδηγήθηκε η χώρα κατά τη σύντομη υπουργική του θητεία; Και η Ν.Δ., που είχε δεσμευθεί μακροχρονίως σε πρωτογενή πλεονάσματα 4,5% του ΑΕΠ, και που τέλος πάντως κυβέρνησε τη χώρα στα χρόνια που σφραγίστηκε η δημοσιονομική της μοίρα, δεν φταιει ούτε αυτή σε τίποτα;

Φαίνεται πως όχι. Ο καθένας, εγκλωβισμένος στο δικό του αφήγημα για την κρίση, συνεχίζει να δικαιώνεται. Και η χώρα συνεχίζει να βυθίζεται.